

คำปราศรัย

ในพิธีเปิดงานนิทรรศการเพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อม มุ่งสู่ศตวรรษแห่งชีวิต

“ก่อนจะสายเกินไป” และงานสัมมนาเรื่อง “ปฏิญญาโลก...

เพื่อสร้างวัฒนธรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน”

โดย ฯพณฯ อานันท์ ปันยารชุน

ประธานกรรมการสภาพัฒนาการเติบโตของไทย

วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๔๓

ผมรู้สึกที่เราพูดเรื่องสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืนกันมานานมากแล้ว แต่เหมือนกับว่าคุณค่าและความจำเป็นของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโลกที่มีต่อวิวัฒนาการและความ เป็นอยู่ที่ดีของชีวิตทั้งมวลยังไม่ได้ฝังลึกลงไป ในจิตใจของมนุษย์มากพอ หลายคนรู้สึกสะกิดใจ เมื่อได้ยินใครพูดถึง แต่แล้วก็กลับไปมีพฤติกรรมแบบเดิม ๆ หรือทุกคนจะลืมนึกไปว่าทรัพยากร ของโลกนั้นมีจำกัดและมีวันหมดสิ้น แล้วเมื่อถึงวันนั้นเราหรือลูกหลานของเราจะเป็นอย่างไร?

ณ วันนี้ ชุมชนโลกกำลังเผชิญเคราะห์กรรมที่เป็นผลกระทบจากการกระทำของเราเอง ภายใต้อาณัติและระบบคุณค่าแบบนิยมวัตถุที่กำลังการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของประเทศส่วนใหญ่ในโลก ทำให้เกิดรูปแบบการผลิตและการบริโภค รวมถึงวิถีชีวิต ของมนุษย์ในลักษณะที่เป็นผลให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างรวดเร็ว และรุนแรง แม้การพัฒนาในรูปแบบนี้จะอำนวยความสะดวกบ้างสำหรับบุคคลบางกลุ่มบาง พวก แต่มันได้นำมาซึ่งความไม่ยั่งยืนไม่เป็นธรรม ความยากจนอดอยาก ความไม่รู้ การฉ้อโกง อาชญากรรม ความขัดแย้ง การใช้ความรุนแรง และปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมอื่น ๆ ทั้งหมดล้วนนำไปสู่ความทุกข์ยากอย่างแสนสาหัสทั้งต่อสุขภาพร่างกายและความเบิกบานแห่งจิตใจ ของมนุษยชาติ

เพื่อให้ทุกท่านเข้าใจถึงรากฐานของวิกฤตการณ์ที่มนุษยชาติกำลังประสบอยู่ในครั้งนี้ ผม ขอถ่ายทอดสาระสำคัญของร่างปฏิญญาโลก (The Earth Charter Benchmark Draft II) ที่ทุกท่าน ถืออยู่ในมือ กับประเด็นสำคัญที่เก็บได้จากหนังสือ จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ เล่ม ๑ ทศนะแม่บท เพื่อการปฏิวัติวัฒนธรรมแบบใหม่ ซึ่งมูลนิธิโกมลคีมทองแปลมาจาก The Turning Point ของ Fritjof Capra เพื่อให้ท่านเห็นว่าอะไรคือสิ่งที่เราต้อง “เปลี่ยน” เพื่อกอบกู้โลกจากวิกฤตการณ์ครั้งนี้

ท่านทราบหรือไม่ว่า ณ วันนี้ เรากำลังเผชิญหน้ากับการคุกคามต่อการสุขภาพจิตพันธุ์ของเรา และสิ่งมีชีวิตทั้งหมดบนโลกใบนี้ อันอาจเนื่องมาจากสงครามนิวเคลียร์ หรือจากโรงงานพลังงานนิวเคลียร์ โดยการระเบิดของนิวเคลียร์และการรั่วไหลของเครื่องปฏิกรณ์ ที่จะทำให้อากาศมีมลพิษซึ่งเป็นที่พิษถูกปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อม ยิ่งสารพิษเหล่านี้สะสมเพิ่มขึ้นในอากาศ ในอาหารและในน้ำที่เราบริโภคมากขึ้นเพียงใด เราก็จะยิ่งเสี่ยงต่อการเป็นมะเร็งและโรคทางพันธุกรรมมากขึ้นเพียงนั้น จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม เป็นผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมอย่างรุนแรง และส่งผลกระทบต่อสุขภาพโดยตรงต่อสุขภาพร่างกายของมนุษย์ โดยนอกจากจะทำให้อากาศเป็นพิษแล้ว น้ำและอาหารก็ยังเป็นอันตรายแก่สุขภาพ เนื่องจากถูกพิษจากสารเคมีเข้าไปเจือปนหรือปนเปื้อนในรูปแบบต่าง ๆ ทุกวันนี้พิษจากสารเคมีจึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนในสังคม

ในขณะที่ความแตกสลายของสังคมในลักษณะต่าง ๆ อันเนื่องมาจากฐานคิดแบบนิยมวัตถุ ความคิดเชิงควบคุมครอบงำทำลายล้าง เพื่อการมีอำนาจเหนือสิ่งที่ดีต่ำกว่า โดยขาดจิตวิญญาณแห่งความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และความเป็นกัลยาณมิตรกับสิ่งมีชีวิตทั้งหมด ได้ส่งผลกระทบต่อจิตใจมนุษย์ทำให้เกิดภาวะท้อแท้สิ้นหวัง โรคประสาทหลอน และอาการผิดปกติทางจิตอื่น ๆ

ควบคู่ไปกับความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อมและทางสังคม เกือบทุกประเทศต่างกำลังเผชิญวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ การเกิดภาวะเงินเฟ้อ การว่างงาน รวมทั้งการกระจายรายได้และทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรม ในขณะที่ปัจจัยพื้นฐานของการผลิต คือ พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติกำลังร่อยหรอลงอย่างรวดเร็ว

สถานการณ์ปัญหารอบด้านเช่นนี้ ทำให้นักการเมืองไม่ทราบว่าจะจัดการกับปัญหาใดก่อน นักเศรษฐศาสตร์ทั้งหลายกำลังถึงทางตัน ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ไม่สามารถจัดการกับปัญหาเร่งด่วนที่เกิดขึ้นในสาขาของตนได้โดยลำพังอีกต่อไป ด้วยความจริงก็คือปัญหาสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ล้วนเป็นด้านต่าง ๆ ของวิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมหนึ่งเดียวกัน

จากประสบการณ์การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา คงทำให้หลายท่านตระหนักดีแล้วว่า เทคโนโลยีและเงินตราไม่ใช่สูตรสำเร็จของการแก้ไขวิกฤตการณ์ แต่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตและการบริโภคต่างหากที่น่าจะมีความสำคัญมากกว่า

ดังนั้น ในช่วงของการสัมมนาในวันนี้ ผมจึงหวังว่าคณะวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน จะได้ร่วมกันระดมความคิดเห็นอย่างเต็มที่เพื่อค้นหาคำตอบ ต่อคำถามที่ว่าเรา

จะสร้างวัฒนธรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้นในสังคมไทยได้อย่างไร เราจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติ ระบบคุณค่า พฤติกรรมในการดำรงชีวิต พฤติกรรมการผลิตและการบริโภค ระบบสังคม ระบบเศรษฐกิจ และระบบการเมืองในลักษณะใด จึงจะสามารถนำพาสังคมไทย และสังคมโลกไปสู่ความมั่นคงยั่งยืน และสันติสุขของชีวิตทั้งหลายในโลกนี้

ในโอกาสนี้ ผมขอขอบคุณแทนสรรพชีวิตทั้งหลายที่อยู่ร่วมโลกเดียวกับเรา ที่คณะผู้จัดนิทรรศการและงานสัมมนาในครั้งนี้ ซึ่งได้แก่ สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร บริษัท เซ็นทรัลพัฒนา จำกัด และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้ทุ่มเทความพยายาม เพื่อที่จะกระตุ้นให้ท่านทั้งหลายให้ตระหนักถึงหายนะของโลกที่เกิดจากการกระทำของเรา และเพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย ขณะเดียวกันก็เปิดเวทีให้พวกเราได้แสดงความเห็นต่อการกำหนดทางเลือกใหม่ของเราเอง และสุดท้ายผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าพวกเราที่มาร่วมกัน ณ ที่นี้ จะไม่เพียงแต่ตระหนัก จะไม่เพียงแต่มาช่วยคิดว่าเราควรทำอะไร แต่จะเริ่มทำในสิ่งที่ทำได้ตั้งแต่วันนี้เลย จะได้ไม่ต้องเสียใจเมื่อทุกอย่างมันสายเกินไป